

13/05/2019

Genètica més enllà de la ciència: Història d'un retrobament, en busca d'una identitat perduda

En aquest relat, ens endinsarem en l'emotiva història d'en Vicente, un nen evacuat a Bèlgica degut a la guerra civil espanyola, que durant més de 70 anys va buscar quins eren els seus orígens. La unió de molts esforços humans i la identificació genètica com a última frontera a superar, van fer possible el retrobament d'en Vicente amb la seva identitat perduda.

En Vicente va arribar a Catalunya tutelat per la seva tieta, germana de la seva mare, amb el replegament de població causat per l'entrada de l'exèrcit rebel franquista al seu poble natal d'Utrillas (Teruel). El nen havia perdut el seu pare al front de guerra i tenia la seva mare, que va morir també poc després, hospitalitzada. La seva tieta cuidava també del seu fill, que encara no tenia un any quan van arribar a Barcelona. En Vicente, va arribar amb dos anys d'edat. Amb el temps i amb l'ajuda d'una altra germana de la mare d'en Vicente que vivia a Barcelona des de feia uns anys, la família es va establir a la ciutat.

La tieta d'en Vicente, que treballava per a poder subsistir en la precària situació que patia el país per culpa de la guerra civil, deixava el fill i el nebot a dues escoles diferents. Deixava en Vicente tota la setmana a una escola/refugi de l'Avinguda Tibidabo de Barcelona i anava a visitar-lo els diumenges. Però un diumenge que va anar a visitar-lo, no l'hi va trobar i ja no el va tornar a veure mai més. Havien publicat un anunci sobre l'evacuació del centre en un diari, però ella no se'n va assabentar. El nen va ser conduït a un refugi per a nens orfes que es deia "Colònia Miaja", gestionat pel govern legítim de la Segona República Espanyola i

que es trobava a la Torre Ametller de Cabrera de Mar (Miaja és el cognom d'un general lleial al Govern Republicà). Poc després, quan estava a punt de caure el front català (1939), va ser evacuat fora del país. Va formar part d'una expedició de nens orfes de guerra a Bèlgica. A Catalunya, hi va deixar tietes, oncles i cosins.

Poc després, en Vicente va ser adoptat a Bèlgica, i el seu nou nom es va convertir en Vincent. En Vincent no recordava res de la seva vida anterior a la seva adopció. La seva jove edat, un fort cop al cap que havia pogut patir abans o durant el seu èxode, i l'impacte emocional de perdre els seus pares a la guerra, el podria haver portat a patir una forma d'amnèsia de la seva identitat personal.

Durant molt de temps, en Vincent a Bèlgica i la tieta d'en Vicente a Catalunya s'estaven buscant els uns als altres, però la informació era escassa. Vincent només tenia una imatge que mostrava la contusió del cap, i un tros de paper amb el seu nom i el cognom del pare, aquest darrer escrit amb una falta d'ortografia que feia encara més difícil el trencaclosques. Incapaç de recordar la seva vida passada, Vincent va enviar cartes manuscrites a algunes de les principals ciutats d'Espanya demanant ajuda. A Barcelona, la seva tia va demanar ajuda a les autoritats espanyoles poc després de l'evacuació però la connexió no era fàcil de fer.

Ara, després de més de 70 anys, Vicente ha estat capaç de recuperar la seva identitat, una proesa feta a través d'una combinació de tenacitat i una mica de sort. El desencadenant de tot plegat va ser el fet de que un d'aquests "missatges en una ampolla" de cartes que enviava va ser rebut per dues persones de Bilbao. Elles dues van decidir ajudar a Vincent / Vicente voluntàriament, en el seu temps lliure. Elles hi varen posar la tenacitat. Van fer gairebé tots els procediments d'identificació, llevat de la prova genètica. Van fer diversos viatges entre Bilbao i Barcelona i van trobar el nom de la tieta d'en Vicente, però el nom no va ser suficient per trobar-la. Faltava més informació.

Aleshores, un cop inesperat de sort ho va canviar tot. La tieta d'en Vicente va rebre la medalla commemorativa de la Generalitat de Catalunya per complir els 100 anys. Aquesta medalla personalitzada és un reconeixement a tots els residents de Catalunya que han arribat a la fita dels 100 anys. Amb la medalla, es va publicar el nom complet de la tieta d'en Vicente. Aquest cop de sort era ben bé com trobar l'agulla del paller. Les dues investigadores de Bilbao van contactar amb les dues famílies i els van preguntar sobre els detalls que recordaven sobre l'evacuació de Vicente. Tot coincidia. En aquest punt, la tieta havia mort, però la família de Barcelona encara cercava un noi anomenat Vicente que va ser evacuat el 1939. 'Vincent' sabia que el seu nom anterior era Vicente. L'error d'ortografia d'una lletra del cognom, no tenia prou força com per a rebatre les evidències familiars. L'únic punt que quedava per resoldre era el de la identificació genètica.

El Grup d'Identificació Genètica (GIG) format per investigadors i investigadores de la unitat de Biologia Cel·lular i Genètica Mèdica i del Servei de Genòmica de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) va ser seleccionat per dur a terme la prova d'identificació. Des del punt de vista genètic, era un cas relativament fàcil.

L'ADN mitocondrial es transmet per herència materna. Si Vincent i el fill de la tia de Vicente (cosí d'en Vicente i persona amb ADN de referència) pertanyien a la mateixa família, haurien de compartir el mateix ADN mitocondrial perquè tots dos tindrien un avantpassat mitocondrial comú: la seva àvia materna. Si Vincent no fos el nen Vicente evacuat el 1939, el perfil de l'ADN mitocondrial no coincidiria, a no ser que fos un perfil molt comú i l'atzar

permetés que tot i no ser del mateix llinatge mitocondrial, el seu ADN fos idèntic. Vàrem reunir les dues famílies al centre d'assistència primària de la nostra Universitat. Allà es varen fer les extraccions de sang. Varen ser uns moments indescriptibles, preciosos. L'emoció era màxima. Estàvem tots, famílies i investigadors, davant de l'última porta que havia d'obrir aquell nen de 5 anys per tornar a casa. Amb l'ajuda de les dues persones de Bilbao ja n'havia obert moltes, però faltava la porta genètica.

Vàrem processar les mostres seguint els protocols establerts i es va seqüenciar la zona no codificant de l'ADN mitocondrial (el "d-loop", o "Control Region"). Els perfils d'ADN mitocondrial d'en Vincent i del cosí d'en Vicente eren idèntics. A més, el perfil mitocondrial de les dues mostres va resultar ser molt específic, cosa que va ajudar a confirmar la hipòtesi de que en Vincent i en Vicente eren, de fet, la mateixa persona. Dos ADN mitocondrials tant poc comuns i idèntics només podien ser de dues persones amb un avantpassat comú per línia materna. Així doncs, l'anàlisi de l'ADN mitocondrial va permetre la identificació genètica de Vincent com a Vicente, el nen evacuat el 1939. Com a resultat, Vincent va recuperar la seva identitat i la seva família després de més de setanta anys. Un èxit que ens omple d'orgull a tots els que hem col·laborat en aquesta història de retrobament.

A aquesta història només li va faltar un detall. La tieta tutora d'en Vicente, que va viure molt de temps, 101 anys, no va poder tornar a tenir entre els seus braços al seu estimat i enyorat nebot, perquè va morir en l'interval de temps entre que va complir els 100 anys i la reunió de les dues famílies, la de Bèlgica i la de Catalunya, per primer cop. El fet curiós és que ella va viure molt de temps amb una angoixa derivada d'haver "perdut" el nebot. Tanmateix, gràcies a què va viure molt de temps, més de 100 anys, el seu nebot va tornar. Podríem dir que va ser ella, la tieta d'en Vicente, la que el va acabar trobant. Ho va fer sense saber-ho, i amb l'ajut de les dues persones de Bilbao que varen tibar del fil que en Vincent va posar davant seu amb la seva carta. I tot i que ella no va poder, dues germanes seves, que posteriorment també han arribat a centenàries, les cosines i el cosí sí que varen tenir l'oportunitat de fer-li les abraçades i petons que li hauria fet la seva tieta. Entre totes i tots li varen explicar els detalls de la seva vida que havien acabat perduts en la seva memòria. Avui, en Vicente sap quina és la seva història i la seva família, ha pogut retrobar el cosí i el nebot que van perdre com a conseqüència d'una guerra incivil que només va servir per a seguir allargant els privilegis d'uns quants i causar el patiment de molta gent.

Aquest treball va dedicat a tothom que va patir, i que en molts casos encara està patint, les conseqüències d'aquella nefasta guerra.

Pere Puig Rossell

Departament de Biologia Cel·lular, de Fisiologia i d'Immunologia
Universitat Autònoma de Barcelona
Pere.Puig.Rosell@uab.cat

Referències

[View low-bandwidth version](#)